

Eesti Sotsialistliku Tööliste Partei
taktika
koaleerumispoliitika
tähe all.

M. Martna väljenduste peajooned mainitud
poliitikat arvustades partei VII. kongressil
detsembris 1932. a.

Kirjastus: K-ü. „Sõprus“ Tallinn 1933.

AA
41413

184039

Ühistöö trükk Kuresaares 1933

Kongressi ametlik aruanne „Rahwa Sõnas“ wae-
walt puudutas minu wäiteid, mispärast ma algul
kawatsesin „Rahwa Häält“ paluda, et minu wäited
seal ruumi leiaksid. Kuid see jäi seni tegemata. Rüsi-
muste selgitamise's on aga mõtetewahetamine mõõda-
pääsematult wajalik, eriti sotsialistliku partei areenil,
kus mõtted ja waated alaliselt arenemisastmel liigu-
wad ja üksteist wastatute seemendades küpsewad.
Meie rewisionistid-koalitsiooni sõbrad ei ole oma wäi-
dete propageerimises kunagi wahet pidanud, eriti wii-
masel ajal on nad jälle oma kiidulaulu koalitsioonile
waljemalt kuuldawale toonud. Tõhiks küll aeg olla
meilgi küsida, kauaks sotsialistlik partei nõnda elada
wõib.

See küsimus keskib eriti Saksa Sotsialdemokraatia
saatuse pärast esile. On ju teada, et Saksa Sotsialde-
mokraatia areng ja tema poliitika meile kompassiks
oli. Mitte ainult partei ülesehituses, ka poliitikas, eri-
ti poliitika halbtustes oli saksa partei meile ees-
kujuks. Kuna meie rewisionistid sellele tugeada wõisid,
et ka Saksa sotsialdemokraadid wähemusena wa-
litsusest osa wõisid, ei tulnud nemad kunagi sellele, et
walitsuse poliitikale mõju awaldada, waid wähenõud-
likkudena ütlesid nad kohtlaselt: „Ega me rohkem
kui kaks meest ikka läbi wiia ei suuda!“ —
Meie tõik teame, et me oma Saksa seltsimeestele par-
tei ehitise tugewuses, ega mõjus ligidalegi ei jõudnud.
Kuna Saksa Sotsialdemokraatia töölistele tegelikus
elus palju kasu tõi, näit. sotsiaalseaduste arendamises,
kus eriti alla kriipsutada tööpuuduse wastu
kindlustus, kuna meil mitte midagi, ei tõsist
tahtmistki selle kõrwale seada ei ole, jäid meie re-
wisionistide „saawutused“ enamiste tühistesse enese-
ülistamistesse, nagu oleksime meie ka kes teab mis kätte
saanud. — Nüüd on aga Saksa Sotsialdemokraatia
üheskoos oma wägagi praktilise ametiühingute ehitisega

katastrofaalselt kokku varisenud ja meie Saksa feltsi-
 mehed ise tunnistavad libeda waluga, ja kogu sotsia-
 listlik ilm kinnitab seda tõe, et Saksa Sotsialdemo-
 kraatia poliitika oli w ä ä r ja et nüüd tuleb sotsialist-
 likku ülesehitamist uuesti otsast alata, tuleb uuendatud
 põhimõtete alusele asuda, tuleb sotsialismi uute ini-
 mestena k a s w a t a m a hakata — ei mitte rewissio-
 nismi, waid rewolutsioonilise mõtte edasi wiies. Kes
 pärastõja teaduslik- sotsialistlikku-, eriti 1933. a. sotsi-
 alistlikku kirjandust on jälginud ja teadlik on töölisklassi
 struktuurilistest muutustest, see ei saa selle tõe suhtes
 kahewahel olla.

Ra mina oma wäidetes koalitsioonipoliitikat kong-
 ressil arwustades ei sihtinud otsejoones sotsialismi
 l õ p p s i h i l e, waid jäin sellele tasemele, millisel alu-
 sel meie suur Saksa eeslugu töötas. Mina näitasin
 ainult, et me — hoolimata walitsuses „kaasa tehes“ —
 sellega kõige algsematki ei saawutanud, aga rahwahul-
 kade seas propaganda loomuliku aluspinna, s. o. sel-
 ged, ühtlased nõudmised tumestamine ja kaotamine.
 Meie partei liigete seas on palju neid, kes sotsialist-
 likkudele ministritele loodawad, ega mitte enesele tuge-
 des ei usu, et „töölisklassi wabastamine tööliste eneste
 asjaks on,“ nagu Mary ütles. Ja kui Mary omal
 ajal Saksa tööliste suunas ütles, et sotsialism temal wae-
 walt naha pealiskihini on tunginud, siis on see Eesti
 tööliste suunas paraku weel kurwem. . . Sotsialistlik
 partei peab kaswule rõhku panema; ta wõib aga ai-
 nult siis kaswada ja jõudu ammutada, kui ta prole-
 tariaadi nõudmistele truuks jääb ja neid edasi aren-
 dada püüab. Sellepärast nõutakse siis ka teisel kodan-
 lastega koaleerumiste puhkuldel, et sotsialistidel walit-
 sustes m õ j u oleks ja et see k l a s s i w õ i t l u s t t o e -
 t a k s. — Mina ei ole näinud, et sotsialistide osawõtt
 walitsustest meil k l a s s i w õ i t l u s t oleks toetanud,
 edasi wiinud! Sellepärast ütlesin mina:

Sotsialistide osawõtu küsimus kodanlistest walit-
 sustest on waidlusealune küsimus, mida siiski liig wä-
 he on selgitatud. Rahulemata w õ i b olulordi tekkida,
 kus sotsialistid sunnitud on kodanlises ühiskonnas wa-
 litsuse wõimu oma kätte wõtma. Kuid meil pole olu-

ford niisugune olnud. — Sms. Wiha lem märkis praegusel kongressil üsna dieti, et sotsialistlik arusaamine Eestiis alles wähe arenenud. Wastaw kirjandus on wäike, ajakirjanduse ruum kitsas, ja ei wõi sedagi ütelda, et seda ruumi marksiistlik-sotsialistlikuks kaswatuseks kasutataks. (Marksiistlik-sotsialistlikult koolinud toimetajaid on „Rahwa Sõna“ toimetuses wähe tööl!) Sellest siis ka arusaadaw, et sms. Aft suure paatosega wõis rõhutada, mitte sotsialistlikud põhimõtted — teooria — ei olla tähtsad, waid tähtis olla tegeliku elu filmapiilgu waja dus. Mina julgen märkida, et just sms. Aft ka nende liiki kuulub, keda sms. Wiha lem ennest mainis. Uga ilma põhimõteteta sms. Aft ongi üks meie kangematest koalitsiooni poliitika tege lastest! Just ilma põhimõteteta poliitika ongi partei ilme ultra-rewisionistlikule kallakule wiinud.

Rui proletaarsed rahwahulgad sotsialistlikkudele ministritele lootma jääwad, awaneb kõige laiem tee labasele demagoogiale, ning partei ridadesse hakkab palju wäikekodanlist elementi kogunema, kes — ministri-sotsialismi kasutada püüdes — eraomanduse huwe arendama hakkab ning sel teel — sotsialismi nime tust hüppelauaks wõttes — „haljale oksale“ tõusta soowib. — Uga millisel põhjusel leiab näit. härra Pätš riigiwanemana korduvalt heaks, kaht sotsialisti walitsusesse tõmmata? Ainult, et sellega sotsialistide opositsiooni nõrgestada, et oma plaane hõlpsamini läbi wiia! Nõnda näit. wiis hr. Pätš 1931. a. oma ammused plaanid põllumeestekojade ning mõisnikkude krediitpanga muutmise seaduse lerge waewaga läbi, sest sotsialistlik opositsioon wai kis. Nõndasama wai kis sots. opositsioon mui s põllumeeste huwides üles tõstetud küsimustes. Sotsialistlikud ministrid hr. Pätši walitsuses on nagu — pantwangid selleks, et sotsialistlik opositsioon wai kis: ta ei wõi ju oma ministrite wastu üles tõusta! — Hoolimata hr. Pätši lubadusest tööpuuduse wastu kindlustusseaduse suunas — jäi teostamata, jäi õhku rippuma! Ometi oleks see üks wõit olnud, millele sotsialistlikud ministrid uhkusega oleksid näidata wõinud.

Tahan nüüd mõnele konkreetsele juhtumile näidata ja nendega demonstreerida, kui wildak sotsialistide koalitsioonipoliitika on olnud.

1925. a. warakewadel, hr. Jüri Jaaksoni koalitsiooni walitsuse ajal, portfellita s. o. propaganda-ministri Karl Ust'i kõne tõttu tarwitas kõnewabadust teiste hulgas ka Tartu koolijuhataja S. Solleaegne haridusminister, hr. professor Rahamägi leidis S. sõnawõtu nõnda wastolus seadustega (mis kaugelki nõnda ei olnud), et minister õpetaja S. teenistuskohalt lahutama sundis! Sotsialistlikud ministrid, eestkätt sms. Ust, ei suutnud (wõi ei tahtnud?) S. kasuks „õigust jalule seada“, rääkimata löögist sotsialismi wastu, sest S. peeti sotsialistiks! Kes pidi teda kaitsema, kui mitte sotsialistlikud ministrid? Miks ei sündinud see „walitsuse laua ääres, kus ju sots. ministritel „mõju“ olla“. — Mõni kuu hiljem sündis sellesama hr. Jaaksoni koalitsiooni walitsuse aegu kuulmata lugu. N. n. „67“ kommunisti protsessis Tartus mõisteti esimese astme sõjakohtu otsusega üks kaebalune surma, teistele mõisteti mitmesuguseid ränku wangistus-karistusi. Kaebalused kaebasid kõrgemasse kohtusse edasi. Unga sõjaminister — kasutades meil alles makswat Wene sõjaministri wõimudõigust niisuguse edasikaebamise puhul — ei lastnud edasikaebust kõrgemale kohtule edasi saata, esimese astme kohtuotsus jäi maksma, kommunist Heidemann surmati, hoolimata isegi tema isa palwest, pojale armu anda. Sotsialistlikud ministrid ei suutnud siin sedagi läbi wiia, et demokraatliku wabariigi walitsus Wene sõjaministrile antud wäewõimu paragrahwi tarwitamast oleks loobunud! — Kolmas lugu on uuem. Kolme aasta eest kujundati Läänemaal põllumeeste ja sotsialistide enamusmaawalitsus. Sotsialist T. sai haridusosakonna juhatajaks. Põllumeeste ja sotsialistide ühinemise sobitajaks oli hr. Jaan Teemant. Olgugi, et sms. T. ametitegevus laitmatu, seaduslik oli, hakati temal närima, tema tegutseda wäljapaistwalt, seadusewastaselt sotsialistina. Hiljem ühinesid asunikud (wana-) põllumeestega. Nüüd tuli asunikude lõuameestel aeg, oma pealetungi sms. T-le lõpule wiia. Hr. Teemant

riigivanemana tegi hr. U n d e r k o p i siseministriks, kelle „abi“ selleks waja oli, et mainitud sobimust põl-
 lumeeeste ja sotsialistide wahel surnuks lüüa, sms. S. Pääne maawalitsusest kõrvaldada. (Kogu Haapsalu trall, mis seal 1931. a. lawastati, ei ole sugugi auks ega soowituseks sotsialistide osawõtuks kodanlistest walitsustest!) Nüüd, kuna hr. P ä t s i eestwõttel uus koalitsioonivalitsus loodi, oli aeg, Haapsalu jandile lõpp teha, hr. P ä t s i e meeletuletades, et hr. T e e m a n t i sobing ka kohustaw on ja et sotsialistid enne uut koaleerumist wanade wõlgade likwideerimist (sms. S. küsimuses) nõuawad. Uga nagu meie sotsialistlikud ministrid 1925 õpetaja S. lamama jätsid, sõjaministri wõimutsemise alla neelasid, leidsid, et see „kriisitegemist“ siiski ei põhjusta“, nõndasama jäeti nüüd sms. S. oma saatuse hooleks. Sms. S. oli aga sotsialistina ja täiesti lojaalselt partei ja demokraatia huwides tegutsenud, ning S. eest wäljaastudes ei oleks sotsialistlikud ministrid muud teinud, kui mis iga sotsialist sotsialismile wõlgneb. See jäi walitsuse tegijate ning ka uute sotsialistlikkude ministrite poolt t e g e m a t a ! Uga on ometi selge, et seesugune sotsialistide ja sotsialismi tallatalasfmine lugupidamist sotsialistide wastu ei tõsta!

Mina ei ütle ega mõtle, et sotsialistid-ministrid siinpuudutatud asjaoludele poleks mõelnud, ega neid poleks lahendada katsunud, olgugi et ma üht ega teist kindlasti ei tea. Urwatawasti oli nende mõju aga kodanliste ministrite peale nõnda wäike, et mainitud asjaolud nõnda jäid, nagu kodanlised walitsuseliikmed heaks arwasid! — Teised küsimused, milliseid ma puudutada tahan, näitawad sedasama.

Klassiwõitluse põhimõttele truuksjäädes pidi meil maksustamise süsteemi suhtes sihiks olema, kaudsete maksude wastu olla, otsekoheseid maksu pooldada, wõimalikult wiimaseid maksustamise süsteemiks teha. See on wana, tunnustatud sotsialistide nõudmine, mida isegi liberaalid omal ajal, kui nende weri poliitiliselt alles wärskem oli, lipukirjaks wõtsid. Uga sotsialistlikud ministrid ei teinud sellest kunagi „tüliküsimust“, waid asusid igakord selle süsteemiga walitsema, mis

kodanlised ministrid määrasid ja kus selliseid muutusi üleüldse ei tunnustatud, ega tunnustata. Maksma jäi tänapäevani „W a b a M a a“ ja „R a j a“ meeste seisukoht: „Eesti riigikassa peab ennast edasigi peaaesjalikult laudsete maksudega täita püüdma,“ nagu 10–12 aasta eest kinnitati, kui meie maksustamise süsteemi muutmist nõudsimine. — Kui me omal ajal suure digusega n. n. Strandmanni tollipoliitikat walu-
sult arwustasime ning selle mahajätmist nõudsimine, ei asunud sms. Rei n. n. sotsialistlik koalitsioonivalitsus (3 sotsialistl. ministriga 8-liikmelises kabinetiis) ometi mitte Strandmanni tollipoliitika lammutamisele, waid seesama süsteem jäi ka seekord püsima. (Wabelehuü-
des märgiti 7. parteikongressil, et uus walitsus ifegi unsi tolle juure lisanud!) Nüüd wõidakse, ei olla wõimalik tollisüsteemi igal ajal muuta, sest see wõib ni-
hästi kaubanduse, eriti aga riigi sissetulekud — eelarwe — segi paisata. (Seda pidime aga ka arwustamise ja selle poliitika lammutamishõudmise puhul teadma!)
Meil on meeles, et Wainö T a n n e r i walitsus Soomes umbes selsamal ajal tolle mitmesaja miljoni wõrra wähenas, ilma et Soome eelarwe selle all nähtawalt oleks kannatanud. Pärastised kodanlised walitsused ei pidanud ka seal Tanneri walitsuse siht-
joontest kinni, tollide tõstmise poliitika on seal nõnda-
sama trump, nagu meil ja mujal. — Meie sotsialistlikud walitsusest osawõtu sõbrad leppisid ikka ja lepi-
wad ka nüüd tolli- ja laudsete maksude poliitikoga, ning seletawad wabandades, et laudsed maksud igatord põlata ei ollagi. Sel ajal kui Rudolf H i l f e r d i n g
Saksa riigi rahaministriks oli, pääsis Saksa sotsialde-
mokraatide seas selline waade maad wõtma. Sest pidi ju nüüd „riik ka proletariaadi riik“ olema, riigi kulud nõuawad sissetulekuid ja — laudsete maksude teel on
rahaministritel igal ajal kergem olnud sissetulekuid han-
kida. Ka sotsialistlikud rahaministrid lepiwad „kergema“ sissetuleku süsteemiga, eriti kui seejuures wõib welda,
et nüüd on endiste põhimõtete asemele — uued „tul-
nud“. . . . . Alga wana õpetust pole sellega keegi ümber
lükata suutnud, et laudsed maksud eriti rängalt w a e-
s e m a t e l lihtidel rõhuwad, kuna maksu maksja laud-

fete maksude maksmise puhul ei teagi, et kallima kaubahinnaga ühes maksu maksetakse! Otseloheste maksude maksmise puhul teab aga igamees, et nüüd on maks maks ta. Sel puhul on vastupunnimised wõimalikud. Seda kardabki iga walitsus ning pooldab sellepärast maksustamissüsteemi, mis raha riigikassasse toob ilma suurema waewata, ilma maksumaksjate vastupunnimisteta. — Nendel kaalutlustel on ka meie sotsialistid ministrid Rudolf Silberdingi seisukohti pooldanud ning ei ole maksustamise süsteemi ega tollipoliitika muutmist nõudnud. Aga kas see soodustab sotsialistliku partei kaswu? Ei!

Wähese sissetuleku ja kulude suurenemise üle ei kaewata mitte ainult Eestis. Ja jõukamatele kihtidele suuremaid maksu peale panna kawatsedes, kuna nende maksujõud tugevam on, hakkawad need kihid otselohete wastu ning kinnitawad, see ulatada „üle rahwa kandejõu“. Selle hirmuhüüdega hoiawad nad jõukamatelt maksud eemale. Riik aga wajab raha — ei jää muud teed kui kaudsete maksude pikka kruwi ikka sügawamasse kehwikute kehwisele kruwida. Waewalt on kufagil mujal jõukam kiht maksudest wõrdlemisi nõnda waba hoitud kui Eestis. Teisal, näiteks Wiinis, on mõningaid maksu jõukamatele peale pandud ja Wiini linnawalitsus on seetõttu — ilma suuremate wõlgadeta — palju ülesehitawat torda saanud. — Iseseiswusaja algul tõsteti ka meil n. n. kinniswara wäärtuse juurekaswu maksustamise küsimus päewatorda. See oleks wõrdlemisi hõlpuks kontrollida ning sisse nõuda, nimelt kinniswara omaniku wahetusel, müügi-ostu juhul. Teisigi omandusemaksu on terve rida teada, mis meil kasutamata. Iga uue walituse kujundamise puhul peaksid sellised küsimused üles kerkima ja sotsialistidel-ministritel oleks igakord uus wõimalus antud, selles suunas teotseda. On seda tehtud? Ei!

Duudutan weelkord tööpuuduse wastu wõitlemise küsimust, sest see on meil üks põlewamaid küsimusi, mis paratamatult lahendamist ootab. See oli arusadaw ka kahe aasta eest, kui hr. Päts jälle sotsialistide walitusest osawõttu wajas ning kas meie sõpra

ministriteks läksid. Tooford andis hr. P ä t s walitsuse deklaratsioonis lubaduse, et uus walitsus tööpuuduse küsimuse lahendamisele asuda tahab. Ja meie rühmas seletasid walitsusse mineku sõbrad hr. P ä t si sõnu nõnda, et tema on mõelnud tööpuuduse wastu kindlustamise seadust, kuid pole tahtnud sõna „seadus“ mitte tarwitada, et oma rühma mehi selle sõnaga mitte ärritada. — Kuna tööpuuduse lahendamise küsimus see on, millele sotsialistlik töölistepartei kõigesuuremat hoolt ning tähelepanu peab kinkima, oli loomulik eeldada, et meie sellest hr. P ä t si lubadusest wisalt kinni wõtame ning teda asja lõpule wiima sunnime. Eriti tuli siin sotsialistidel-ministritel walwel olla ning seda teostama sundida. Uga mida me nägime! Kadusid nädalad, kadusid kuud, ilma et tööpuuduse wastu kindlustamisest tihku-tahku kuulda oleks olnud. 1. mail 1931. puudutasin mina küsimust awalikult, töliühinguid üleskutsudes ja meeletuletades, et selles küsimuses peale tuleb suruda, muidu wõib tulla, et antud lubadust ei täideta. Minule oldi pahane ning üteldi: „Ets nüüd ole meie oma mehed ministritena wäljas, küll nemad teawad kuidas asja ajada!“ Kui aga asi ilka paigast ei nihkunud, wõtsin küsimuse rühmas kõne alla, kuid sain sellejuures wäga kibedaid etteheiteid, nagu sms. Rei neid ka 7. kongressil minu wastu uuesti kuuldawale tõi. Kui sms. Reil minule etteheiteid teha ka õigus oleks, ometi ei ole ta ju seda näidata katsunudki, et tööpuuduse wastu kindlustamine minu peale käimiste ja meeletuletuste tõttu teostamata jäänud! See on aga teada, et hr. P ä t si lubadus ainult lubaduseks jäi. Tema ei olnud siin mitte see energiline teo mees, nagu näit. Põllumeestekoja, mõisnikkude krediitpanga ümbermuutmise ja teistes, põllumeeste huwidesse puutuwa is asjus, mis ta meie abil hõlpsasti läbi wiis, kuna meie wastu ei wõinud waielda, sest olime ju tema — pantwangid, ilma et me tööliisklassi huwides wähemalt tema lubadust panna oleksime kasutanud, selle wäljalunastamist nõudnud. Olen kindel, et hr. P ä t s meie poolt pealekäimist ootas. Kui ta seda aga ei näinud, miks pidi tema ennast eriti waewama hakkama? Wõib olla, ta

tundis koguni headmeelt asja lehada lastes? Töötä-
 töliste kasuks eriliselt energiat kulutades oleks ta oma
 rühma poolt kindlasti etteheiteid, laituft kuulnud. Sot-
 sialistlikul Tööliste Parteil oli siin aga töölistklassi
 elu küsimusega tegemist, mille unarussejätmise
 meile kaotuseks on. Kui sotsialistid-ministrid ja töölised
 ise oma organisatsioonide jõupingutusega hr. Pätšile
 wajahtu surwet oleksid awaldanud, ei oleks me hr.
 Pätši uue koalitsioonivalitsuse kolmanda kuu algul
 tarwitsenud mitte nõndasama kaugel olla, kui me kahe
 aasta eest olime. Ma pean seepärast kahetsedes kons-
 tateerima, et sotsialistid-ministrid hr. Pätši kodan-
 lises walitsuses 1931. aastal töölistklassi põlewa-
 mat küsimust mitte edasi ei wiinud — hoolimata
 riigivanema lubadusest, millest meil wõimalus oli
 kinni haarata ja peale suruda. Ja — kahjuks! hr.
 Pätši praeguse walitsuse kats esimest kuud — kahe
 sotsialisti-ministriga — ei ole seda küsimust ka weel
 mitte paigast nihutada suutnud. . .

Selles küsimuses ei ole sotsialistide walitsustest
 osawõtt klassiwõitluse ülesannet mitte tarwa-
 w ä ö r t edasi nihutada suutnud.

Palgawõitlus on tööliiklumises küsimus, mis kaht-
 lemata klassiwõitluse kompleksi kuulub. Tööliikumine
 on Eestis — kahjuks — alles nõnda nõrk, et walit-
 susewõim töölisi peaks toetama. Ta wõiks seda teha
 ja ta peaks seda tegema eesikõtt riigi ettewõtete töö-
 liste palku tõstes, kindlustades ja tööaega lühendades.
 See mõjuks ka eraettewõtete palgapoliitikale, awitaks
 siseturu ostujõudu langemise eest hoida, oleks ühtlasi
 töökõimaluste hoidmise ja laiendamise wahendiks. —
 Kui äärmiselt madalad tööpalgad Eestis on, wõime
 järgmisest wälja lugeda. Linnades, kus hädaabitööd käi-
 mas, kaewatakse, et töölised tungiwad hädaabitöödele,
 sest seal olla päewapalk kõrgem era-tööturu palkadest.
 Teatawasti määrati aga omalajal hädaabitööde pal-
 gonormid k. 20% madalamaks harilikust tööpalgast.
 Kui lugu nüüd ümberpöördukt on, siis tähendab see,
 et palgad normaltöödel peawad langenud olema. Se-
 me kuuleme alatafa palkade kärpimistest; palkade tõu-
 sust, tööaja lühendamisest ei kuule me aga mitte midagi.

Omal ajal oli meil kindel plaan palga alammäär seadusega kindlaks teha. Siin oleksid sotsialistid-ministrid kaasa arvitama pidanud. Aga juba see teeb töid sellised lootused võimatuks, et neid ju ainult kats meest on kuue vastu! Nõndasama tuleb nähtavasti ka neid kõlavaid lubadusi võtta, mis novembri alul, s. o. praeguse valitsuse „mesinädalal“ avalikkuse ette kanti. Lubati ju näit. laiemas ulatuses töid korraldada, s. o. normaaltööd, lubati hoolt kanda, et töösturid-ettevõtjad töölisti enam ei wallandaks, vaid et nad oma tööliste armu suurendaksid ja — palgade kärpimistele pidi piir pandama. Aga mida me näeme? Palgade kärpimine läheb omasoodu edasi, töölisti lastakse hulgani lahti nagu enne. Isegi endisestest aegadest küllalt tuntud „inventuuri-tegemise“ tööseisakud „pühade vaheajal“ on ka tänagi päevakorral. Seetõttu väheneb tööliste sissetulek veelgi ja just ajal, mil nad hädasti rohkem vajavad nimelt „pühade ajal“, kus ka tööline oma perekonnaga vähe paremini tahaks süüa ja talvetulekul, mil ta rohkem abjunkte ning külma tõttu talveriietust vajab. Aga tööliste näljapalk kuivab pühade ajal veel enam tokku, kuna meil ju ka erilisest talisest abistamisest ega pantide väljalunastamisest kõige lehvemategi elu kergitamiseks juttugi ei ole, kuna see aga ka Eesti hädavajalik oleks. Meie teame ja eriti sotsialistlikud-ministrid peaksid seda ka teadma, et teistes kultuurriikides n. n. talveabistamine laialt pruugiks on, ilma milleta töötöötlised, kuigi nad seal kindlustustoetust saavad, talvetulekul peaksid kannatama. Seal lunastatakse nende pandid välja, antakse riietuse suunas abi, arvitatakse võlgnew üür tasuda jne. Ei ole kuulnud, et meie sotsialistlikud ministrid ka meil seda oleksid soovitanud. — Meie loeme nüüd ju rõõmuataval viisil sõrdlemisi sageli töötöötliste abistamisest hädaabitööde kaudu, leiva ja supi jagamisest jne. Aga see sündis alles vähe aega enne jõulu, kuna seda juba septembris, oktoobris hädasti vaja oli. Kuid kas ja kuiaugelt see nälja, puuduse tagasitõrjumiseks piisab, sellest pole meil ülevaadet, sest viletsuse, tööpuuduse statistika on meil pärast nagu enne tumm, keeletu. Suusõnal häda-

kannatajatega kokkupuutudes kuuleme, et mainitud abistamine ainult o s a l inimestel hädawaewu hinge sees hoida suudab, normaalsest elust, liiategi siis kultuurelu nautimisest ei saa juttugi olla. Sest ei ole ju sellest küllalt, kui inimene päewas kord süüa, wõi natuke leiba hamba alla saab; inimene tahab teatawasti iga päew k o r r a p ä r a s e l t, s. o. vähemalt kolm korda päewas süüa, lapsed weel sagedamini. Sellepärast, kui me kuuleme, et lastele „iga päew sooja toitu“ antakse, me aga teame, et see ainult üks kord päewas sünnib, ei wõi see meid rahuldada, liati weel seda teades, et seegi abistamine wõrdlemisi wähestele ulatab.

Kui meile öeldakse, et siinmainitud abistamine just suurem, laiaulatuslikum on sotsialistide walitsusest osawõtu tõttu, siis on aga uueks tunnistuseks, kui wajalik on abistamise ü l e s e h i t a m i n e s e a d u s l i k u l e a l u s e l e. Sest kui sotsialistlikkude ministrite walitsusest lahkumisega abistamine halweneb, siis on waja seadust, mis seda halweneda ei laseks! See aga on, mida üks sotsialisti-ministrit seni pole suutnud läbi wiia. Kas nad seekord rohkem suudawad?

Meie oleme mures riigi eelarwe pärast, ja selleks on põhjust küllalt! Aga kas lasub wastutus eelarwe pärast meil, sotsialistidel, proletariaadil? Tõsi, paar sotsialisti on ju wahetewahel walitsuses olnud, aga kas on nemad kunagi walitsuse poliitika suunda mõjutada suutnud? Eks ole see ilka ja alati k o d a n l i s t e riigimeeste asjaks ja eesõiguseks olnud? Eelarwe rakused on peaaesjalt kodanliste klasside poliitika wili.¹⁾ Walitsuse laua ääres istet wõttes hakkawad aga sotsialistid tegelema, nagu oleksime meie süüdi ja nagu oleks sotsialistidel-ministritel jõudu, tarkust ja tõiki muud wajalikku küllalt, et porritõugatud riigiwanker wälja upitada ja — eelarwe korda seada! Meie ministrid nähtawasti loodawad, et see neil korda läheb. Mina olen kindel, et see neil —

1) Goetagu „P ä e w a l e h e“ peatoimetaja E. juhtkirja lehe I. nr. 1933. a. kuigi seal weel taugeltki kõiki pole üles loetud, mida selles juures üles lugeda on, siis leidub seal ometi mõndagi, mis wigade peajuu näitab.

hoolimata riigivanema dekreetide wolitusest — mitte korda ei lähe, sest walitsuse kawa sisaldab ainult pisi-muudatusi, lappimisi, kuna peajoon puudutamata jääb. Keegi ei mõtle ju sellele tõsiselt, ka hr. Konstantin Päts mitte, et mõõduandjad põllumehed oma sihtidest ja nõudmistest loobuksid!

Krooni kursi hoidmiseaktisioon tähendab küll endise walitsuse poliitika wäitest muutust. Aga et sellega eelarwe tasakaalu wiimises suurt wõidetakse, näib küsitaw. Nähtawasti ei suuda see ka mitte tööstuse ja kaubanduse — s. o. töö — tagurpidiminekut takistada. On tähelepanaw, et meie Austria parteisõbrad — ligikaudu meiega ühesugustes oludes — waluta kitsendamise seadluse ärakaotamist ja shillingikursi wabaksandmist nõuawad. Nemad tõendawad, et mainitud kitsendused ja ametlik shillingikursi tööstuse käiku takistawad ja kaubandust kitsendawad. Selle tagajärjel väheneb töö ja suureneb tööpuudus. Mina ei julge ütelda, et meie olud Austriaga just ühtlaadi on. Rõõmlemata on nad meil sellepoolest wähe teistlaadi, et meil just wõlgadega koormatud põllumeeste liht krooni kursi allalöömist nõuab, kuna Austrias tööstus ja kaubandus demüüside müügi wabaksandmisest rohkem huwitatud on. Kuid Austrias ei kardeta sellest inflatsioonist.

Palkade suunas tuleb märkida, et laialdased riigiteenijate kihid näisid uskuwat, et „ega sotsialistid walitsusse minnes palkade kärpimist ei luba“, olgugi et wastaw teeruline sõnastus palkade kärpimise tõenäolikkust ennem jaatas kui eitab. Nüüd on ka see „wiimase abinõuna“ otsustatud... Sotsialistid-ministrid jäid ka siin alla. Sellega on paratamatult uus ostuõõu wähenemine, ühtlasi aga ka uus tööwõim aluste wähenemine käega katsutaw. Tähendab: walitsus arendab piimapoodniku poliitikat edasi, otse teed ettenähtawa katastrofaalse lõpu poole!

Rõõige muu eitawa kõrwal wõtsime meie — sotsialistid — uuesti hr. Konst. Päts'i walitsusse astudes kaaswastutuse ka selle ebapopulaarse, wastuwaidlemata demokraatia wastase aktisiooni eest eneste peale, nagu seda on wolituste seadus — dekreetide

abil walitsemiseks. Sotsialistlik rühm, partei nõustub parlamendi kojumine kuga, sest et riigivanem walitseda tahab dekreetidega, ilma rahwaesitufeta. Tegelikult ei ole see muud kui demokraatia, parlamentarismi lammutamise algus, kuna me ennemalt demokraatia, parlamentarismi kaitsmise lipukirjadega ja hüüdsõnadega välja astuda kawatsemine ning seda ka jõudumööda tegime! Kas ei ole sellest seletatav kodanlaste leplikkus — isegi kroonikutajate grupi poolt — sotsialistide vastu, kellega hr. Pätš koaleeris? Sest võit, mis tagurlus sel teel sai: dekreedid igus riigivanemale — kaalub rohkem kui kahe sotsialisti ministriks olemine . . . Müüd on wolutused käes, kriisitants wõib iga filmapilte uuesti alata. Kuhupoole „nooled ja piigid“ pärast juhitakse, selles ei tarwitse meil kahtlust olla. Alga ilma kriisitagil on „puhta töö tegemine“ igal ajal wõimalik.

Müisuguseid wastolusid, milliste register üpris palju pikem on — üle filmates, tõuseb tõsise sotsialisti ette küsimine: Kas on sellise parteitaktikaga wõimalik sotsialismi huwides seda saawutada, mida me soowime, s. o. rewolutsioonilise sotsialismi mõtte lewitamist, selle wõitu? Kas me wõime loota, et meie kahe-ministri-sotsialism on tugew küllalt proletariaadi külaetõmbamiseks ja sotsialistlikus parteis hoidmiseks, mis on ju sotsialismi eluküsimuseks? Minu arwates wõib nendele küsimustele ainult „ei“ wastata!

Kui sotsialistlik partei oma lootused paari sotsialistiministri peale tahaks panna, kes ainult hea mehena kodanliste ministritega juttu ajades tööliste kasuks tõsiseid wõite saawutada loodawad, kuna selleks kõik tõelised wõimalused puuduwad, siis on wäljawaated tumedad. Kahtlemata on ju hr. Pätš sotsialiste ainult selleks oma kabinetti tõmmanud, et ka seekord sotsialistliku opositsiooni suud sulgeda, mil teel temal kodanluse huwide teostamine palju hõlpsam on. (Et hr. Pätš sotsialismi, proletariaadi huwidele oleks mõelnud, seda ei usu ometi keegi!) Juba oligi põllumeeste eri parlament, Põllumeeste Roda, see hr. Pätši enese sünnitus, mille pärast temal enesel warsti hir-

mujudinad wõiwad tulla, kui tal riiklikus mõttes teataw wastutustunne ei puudu —, seal püstitati uus nõudmistekawa ja see esitatakse walitsusele nõudmisena. Suure osa sellest peab hr. Pätš alla neelama, kuigi see tema! wähe wastik oleks. Uga mina kahtlen, et see hr. Pätš'il tunduwalt wastikuks osutub. Ja — kaks sotsialistlikku ministrit oma wastuseisuga? Mida wõiwad nemad muud kui tunnistada põllumeeste nõudmised isamaaliku rahwamajanduse olemasolemisele paratamata tähtsaks, kuna ju nende nõudmiste wastu olles — „kriisi wälja lutsuda kuidagi soowitaw ei ole.“ — Teiste sõnadega: Rehwikud maksu, muidu wariseb „rahwas“, s. o. jõukam põllumeeste kiht kokku. Kuidas wõib seda riiklikult lubada? Sest kodanluse wõimul olles on ju riik ainult kodanlised klassid! Tööliklass ei kuulu kodanluse juures riigi mõiste alla. Töölikud wõiwad nälgida ja nälga surragi, nende surm ei tähenda meil riigi kokkuwarisemist. . .

* * *

Mina wõisin ainult mõnda puudutada. Uga ma arwan, sellest on küllalt, et partei seltsimeeste tähelepanu sellele juhtida. Ja ma loodan, et kõid revolutsioonilised sotsialistid, kellel sotsialismi tulewik ükskõikne ei ole, sellest oma järeldused teewad.

M. Martna.